

Samenvatting proefschrift H. Koopman 'Het voorbereidend werk. Een onderzoek naar de invloed van een Engels concept op de theologie in Nederland in de zeventiende eeuw'

Dit proefschrift onderzoekt de invloed van het Engelse concept van het 'voorbereidend werk' op de theologie in Nederland in de zeventiende eeuw. Op vrijdagmorgen 15 maart 1619, tijdens de 115e zitting van de Dordtse Synode, spraken de theologen uit Groot-Brittannië zich uit over het derde en vierde artikel van de remonstranten. In hun betoog spraken de Britse theologen over enige werkzaamheden die aan de bekering of wedergeboorte voorafgaan. Deze voorafgaande effecten of werkingen noemen ze het 'voorbereidend werk'.

De mening van de Britse theologen werd met argwaan aangehoord en verworpen. Volgens de Nederlandse theologen was deze visie op de wedergeboorte gevaarlijk. Ze vreesden dat bij handhaving ervan de zojuist verworpen arminiaanse opvattingen via een achterdeur opnieuw zouden worden ingevoerd (vgl. DL III/IV, verwerping 4). Tussen de arminiaanse visie en de visie van de Britse afgevaardigden op het voorbereidend werk bestaat echter een belangrijk verschil: de arminianen ontkennen dat de werking van de inwendige genade noodzakelijk is om bekering en geloof te werken.

Dit proefschrift draait om de vraag op welke manier dit Britse theologische concept van het voorbereidend werk, dat op de Dordtse Synode door de Nederlandse theologen met argwaan werd aangehoord, uiteindelijk toch invloed heeft gekregen op de Nederlandse theologie in de zeventiende eeuw. Eerst komt aan de orde wat we onder het 'voorbereidend werk' moeten verstaan. Waarop, door wie en waarmee worden we voorbereid? Is dit noodzakelijk of optioneel, hoever moet het voorbereidend werk gaan en wat zijn de kenmerken van het voorbereidend werk?

Vervolgens staat de ontwikkeling van het concept van het voorbereidend werk in Engeland centraal: hoe het is ontstaan, welke theologen het leerden en welke filosofie de ontwikkeling van het concept bevorderde. Vervolgens komt de contemporaine kritiek op dit concept naar voren.

Het volgende hoofdstuk gaat in op de vraag hoe dit concept in de Republiek der Nederlanden is terechtgekomen. Enerzijds kwam dit door wederzijdse contacten aan beide zijden van de Noordzee, anderzijds door een scala van Nederlandse vertalingen van puriteinse geschriften, geschreven door Engelse auteurs die het 'voorbereidend werk' stimuleerden.

Het concept van het voorbereidend werk blijkt ook invloed te hebben gehad op Nederlandse dogmatische handboeken en homiletische geschriften. Ook worden een aantal catechismusverklaringen en preken geanalyseerd op kenmerken van het voorbereidend werk. Ten slotte passeren enkele praktisch-theologische verhandelingen en handboeken van ziekenbezoekers de revue.

Dit proefschrift geeft niet alleen een beeld van de ontwikkeling van het concept van het voorbereidend werk en de invloed ervan op de Nederlandse theologie in de zeventiende eeuw, maar geeft ook inzicht in bepaalde verschuivingen, bijvoorbeeld in de plaatsing van het voorbereidend werk vóór of ná de inwendige roeping, het aanbod van genade en de prediking van Wet en Evangelie. Bezinning op juist op deze punten is voor predikanten én hoorders in de kerk van de eenentwintigste eeuw van groot belang.